

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ ZA 2020

„Podrška ekonomskom osnaživanju žena žrtava porodičnog nasilja u RS“

podržano od Kvinna till Kvinna

Projekat je usmjeren na ekonomsko osnaživanje žena žrtava porodičnog nasilja kao posebno ranjive kategorije, na području cijele Bosne i Hercegovine. Podjeljen je na tri djela i to na obrazovanje savjetovališta za njihovo ekonomsko osnaživanje, kao pilot projekat za Bjeljinsku i Istočno-Hercegovačku regiju. Pružanjem različitih usluga koje omogućavaju izgradnju kapaciteta naših korisnica na ličnom planu (pomoć kod pisanja CV i/ili biznis plana, obuka za prvi razgovor sa poslodavcem i pomoć kod prepoznavanja ličnih kompetencija) kao i kod posredovanja kod poslodavaca i institucija u cilju njihovog (samo)uposlenja, pokazao se kao izuzetno važan i koristan za žene žrtve porodičnog nasilja. Projekat se inače realizuje u partnerstvu sa fondacijom “Lara” iz Bijeljine, te smo i odlučili da ovu aktivnost uvedemo kao novi program/uslugu naših organizacija namjenjen žrtvama porodičnog nasilja.

Tom dijelu pripada i dalji monitoring i lobiranje na opstajanju ove kategorije i ujedno poboljšanje broja i novčanih sredstava za program podrške njihovom samouposlenju i uposlenju od strane Vlade Republike Srpske. Rukovođeni ovim primjerom dobre prakse, naš smo razvojni put doseganja ovog rezultata opisali u informativnom dokumentu “Vodič kroz aktivnosti Ženskog Centra Trebinje i njenih partnera/saradnika do primjera dobre prakse u dijelu ekonomskog osnaživanja žena žrtava porodičnog nasilja u RS”. Takođe smo svoje iskustvo kako pozitivno tako i naučene lekcije podjelili sa koleginicama iz Federacije BiH, koje inspirisane ovim rezultatom u sinergiji sa nama, pokušavaju da ovaj primjer dobre prakse prenesu i na drugi Entitet-FBiH. I na kraju treći ali nimalo “manje bitan” dio je konstanta u radu na razvijanju i unapređenju multisektornog pristupa suzbijanja nasilja u porodici na nivou Istočne Hercegovine gdje svi akteri, nas 63 institucije/organizacije, zajednički radimo na sinhronizovanoj podršci i pomoći žrtvama porodičnog nasilja i kvalitetu usluga.

Iako smo se kao i svi ostali tokom 2020. godine suočili sa nizom izazova uslijed negativnih efekata uslijed pandemije virusom COVID-19, uspjeli smo ih prevazići čak šta više i osmisliti novi kanal komunikacije-SOS aplikaciju za pametne telefone, koji će biti koristan ne samo za našu već i za druge ženske organizacije a posebno za žrtve porodičnog nasilja širom BiH.

Rezultati

U toku izvještajnog perioda 2019/2020. godine naša organizacija je ostvarila planirane rezultate:

R1. Kontinuirana i kvalitetna podrška ženama žrtvama nasilja zahvaljujući koordiniranim odgovorima zajednice u Istočnoj Hercegovini.

Pandemija virusa COVID-19 je uticala na drastično povećanje nasilja u porodici tokom 2020. godine kako u cijeloj BiH, tako i na području Republike Srpske. O tome svjedoče zvanični podaci Policijske Uprave Trebinje koja pokriva cijelu Istočnu Hercegovinu gdje je ukupan broj zaprimljenih prijava u toku 2019. godine bio 29 a u toku 2020. godine 53 prijave (povećanje za cca 80%). Naravno tu su i podaci naše organizacije gdje je ukupni broj intervencije tokom 2019. godine bio 183 dok u 2020. godini on je uvećan za nekih cca 13% odnosno, ukupno iznosi 208 intervencija!

Povećanje prijava, posebno prema institucijama, doprinijeo je stupanjem na snagu 1. maja 2020. godine Zakona o zaštiti od nasilja u porodici RS sa izmjenama i dopunama koje uključuju uvođenje Instituta "Osoba od povjerenja" kao i procjene rizika. Napominjem da je "Ženski Centar" Trebinje, kao partner fondacije "Lara" a na njihovu inicijativu još od 01. jula 2017. godine uveo osobu od povjerenja prvo kao pilot projekat koji se pokazao kao vrlo efikasan te je nastavljen 2018. godine do danas zahvaljujući Vašoj podršci! Svakako povećanju prijava posebno policiji snažno doprinosi i naša međusobna saradnja i edukacije policije, što vraća povjerenje žrtvama da se ohrabre i prijave nasilje ne samo nama već i institucijama. Još uvijek taj broj nije isti ali je svakako ohrabrujuće povećanje broja prijava.

Tokom 2019./2020. godine psihološka savjetodavna služba, besplatna pravna pomoć i "Osoba od povjerenja" pružila je ukupno 391 intervencija za 119 žrtava. Od toga njih 113 su žene, 2 djevojke i 4 muškarca. U 90% slučajeva nasilje u porodici je počinio bračni partner (u bračnoj ili vanbračnoj zajednici) dok se ostalo odnosi na ostale članove uže porodice (brat, sin, kćerka). Najčešće vrste nasilja koje su žrtve pretrpjele bile su kombinovano psihološko, fizičko i ekonomsko nasilje, dok se još uvijek prećutkuje seksualno nasilje. Ukupan broj njihove djece je 216 (99 dječaka i 117 djevojčica).

Psiholog, pravnik kao i osoba od povjerenja uložili su maksimalne napore da žrtve prvenstveno ohrabre da prijave nasilje u porodici i institucijama ali i na izgradnji njihovih ličnih kapaciteta u prevazilaženju trauma. Tako da npr. čak i samo fizičko prisustvo naše "Osobe od povjerenja" (Nikole Deretića koji je ujedno i trener plivanja) je djelovala umirujuće na njih u smislu da su fizički sigurne u tom istom prostoru gdje je obično u isto vrijeme pozvan i nasilnik (u holu od suda, Centra za socijalni rad itd.).

Putem redovnih sastanaka (ukupno održanih 72 sastanka) sa članovima Multidisciplinarnog tima za borbu protiv nasilja u porodici u Istočnoj Hercegovini, inicirali smo više zajedničkih akcija ili pak su oni (ostali članovi tima) bili predlagači istih u cilju pružanja različitih vidova podrške i pomoći žrtvama, kao i sinhronizacije istih!

Navedeno dovodi na zaključak da je stalna i kvalitetna podrška ženama žrtvama porodičnog nasilja rezultat koordiniranih odgovora zajednice u Istočnoj Hercegovini.

R2. Žene žrtve nasilja u porodici imaju pristup mogućnostima (samo) zapošljavanja u ciljanim područjima u RS-u

Tokom izvještajnog perioda 2019./2020. godine došlo je do značajnog porasta kako broja ranjivih kategorija žena, u koje spadaju i žene žrtve porodičnog nasilja, (u toku 2018. godine je uključeno ukupno 115 žena, tokom 2019. godine ukupno 1.225 žena a tokom 2020. godine ukupno 1.261 žena) tako i novčano (za 2018. godinu bilo je izdvojeno 500.000,00 BAM, za 2019. godinu obezbjeđeno je 5.002.478,00 BAM a za 2020. godinu obezbjeđeno je bilo 5.275.000,00 BAM) u dijelu izdavanja Vlade RS preko Javnog poziva za njihovo uposlenje i samouposlenje preko Zavoda za zapošljavanje RS. Povećanje broja korisnica kao i novčanih izdvajanja za samouposlenje i uposlenje žena ranjivih kategorija, uključujući i žrtve porodičnog nasilja, svjedoči o uspješnoj realizaciji uključivanja žena žrtava porodičnog nasilja od strane naše organizacije uz podršku partnerske organizacije, u program Vlade RS i nastavku daljeg zagovaranja unapređenja ovog poziva (kao što je npr. da konkurs ne traje samo jedan mjesec dana kako je prvobitno bilo već do utroška sredstava odnosno do kraja te fiskalne godine što je i usvojeno, kao i povećanje broja korisnika i novčanih sredstava).

Kroz ovu aktivnost u partnerstvu sa "Lara" Fondacijom, preduzeli smo sledeće aktivnosti:

1. Pružanje pomoći žrtvama u kontaktu sa potencijalnim poslodavcima, pomoć u sastavljanju biografije, CV-ija, priprema za sastanak i druge potrebne usluge.

Direktna pomoć u pristupu tržištu rada pružena je za 107 žena, od čega je za njih 75 pomoć pružena tokom trajanja javnog poziva Zavoda za zapošljavanje. Zaposlene su 29 žena koje su bile naše korisnice, od čega samo njih 3 kao žrtve nasilja a ostale su koristile mogućnost statusa po drugoj kategoriji ranjivosti kao što su životna dob (starije od 45 godina) i seoske žene. Za sve korisnice bilo je značajno ugovaranje sastanaka, priprema biografije i druge dokumentacije za predstavljanje i pratnja na sastanak sa poslodavcem. Takođe, sa svima je rađeno na jačanju socijalnih vještina u predstavljanju vlastitih sposobnosti i pregovaranju o plati. Ovaj dio rada bio je otežan zbog epidemioloških mjera i smanjene potražnje radne snage u sektorima u kojima rade žene.

Za ukupno 16 preduzetnica, radile smo biznis planove povezujući sve dostupne državne subvencije (izdvajanja za mala i srednja preduzeća, podsticaje za zapošljavanje i samozapošljavanje) ali većina je odustajala jer im ekonomska situacija nije garantovala da će održati svoj posao.

2. Sastanci sa poslodavcima sa područja Bijeljine i susjednih opština

- Tokom 2019. godine obje organizacije su održale brojne pojedinačne i grupne sastanke sa poslodavcima (uglavnom iz privatnog sektora), kao i sa predstavnicima institucija odgovornih za ostvarivanje prava žrtava nasilja u porodici na socijalnu zaštitu i ekonomsko osnaživanje.

Održali smo sastanak sa ukupno 26 ("Ženski Centar" Trebinje sa 17 i "Lara" sa devet poslodavaca) od planiranih 60 - tako da su efekti bili slabiji. Zbog kašnjenja isplate prvog dijela

sredstava, ovu aktivnost započeli smo prilično kasno, jer je javni poziv u međuvremenu zatvoren, a sastanci bi bili besmisleni. Neke od ovih kompanija izrazile su spremnost da zaposle žrtvu nasilja bilo kada, bez obzira na podsticaj države. Međutim, postoji određena doza opreza zbog mogućih incidenata od strane nasilnika i da žrtve zbog svojih porodičnih obaveza neće moći ispuniti svoje radne obaveze.

- Tokom 2020. godine održano je ukupno 17 individualnih sastanaka sa ukupno 10 poslodavaca. "Ženski Centar" Trebinje je održao 10 individualnih sastanaka sa 6 poslodavaca, a "Lara", 8 individualnih sastanaka sa 4 poslodavaca koji su bili vezani za zapošljavanje žrtava nasilja, uglavnom korisnica "Sigurne Kuće". Za jednu korisnicu "Sigurne Kuće" obezbijeđeno je školovanje i praktična obuka za zvanje frizera, a jedna je našla posao u privatnom restoranu, nakon izlaska iz "Sigurne Kuće". Jednu ženu je zaposlila i naša socijalna zadruga "Smokvica"!

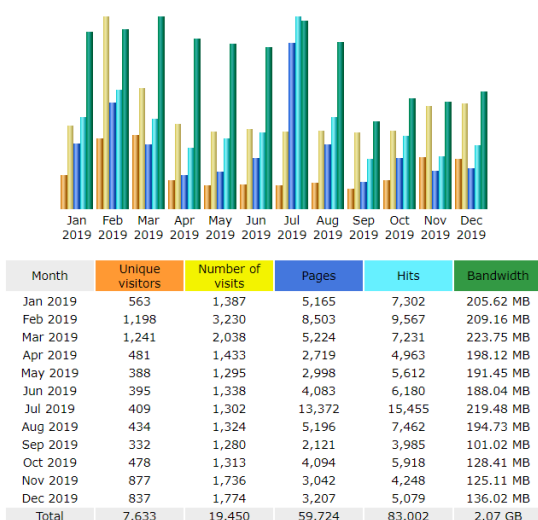
3. Sastanci sa predstavnicima filijale JU Zavod za zapošljavanje Republike Srpske u Bijeljini i biroom Zavoda u Istočnoj Hercegovini i Bijeljini

Tokom 2019. godine održani su u više navrata sastanci sa različitim opštinskim strukturama kao i biroima Zavoda za zapošljavanje kako po Istočnoj Hercegovini tako i u Bijeljini, Loparama i Ugljeviku u cilju širenja informacija o uvođenju savjetovaništa za ekonomsko osnaživanje žena žrtava porodičnog nasilja od strane naše dvije organizacije ("Lara" Bijeljina i "Ženski Centar" Trebinje) kao i posredovanja u najboljem interesu naših korisnica. Koristili smo ove sastanke i da nam službenici pomognu kod identifikovanja potencijalnih zainteresovanih poslodavaca za ovaj Javni poziv za zaposlenje.

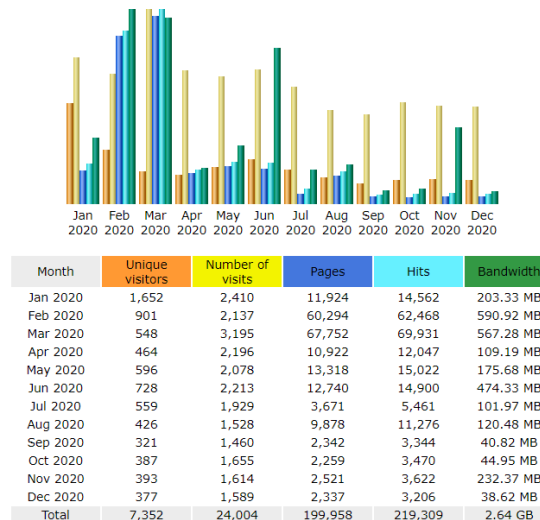
Tokom 2020. godine "Ženski Centar" Trebinje održao je samo jedan sastanak sa Zavodom za zapošljavanje, biroom u Trebinju početkom februara a partnerska organizacija je održala sa predstavnicima filijale JU Zavod za zapošljavanje Republike Srpske u Bijeljini i biroom Zavoda u Bijeljini, krajem februara 2020. godine, prije početka vanrednog stanja zbog epidemije. Cilj sastanka bio je pribaviti pravovremene informacije o kalendaru aktivnosti u sprovođenju vladinih mjera zapošljavanja i samozapošljavanja. Drugih planiranih sastanaka nije bilo zbog restrikcija uslovljenih pandemijom. Komunikacija sa službama zapošljavanja ipak je bila dobra ali se odvijala online, telefonom ili službenom prepiskom. Sve vrijeme dok je bio otvoren javni poziv za dodjelu sredstava poslodavcima za zapošljavanje ranjivih grupa žena i samozapošljavanja, dijelile smo ove informacije putem web sajta, FB profila Organizacije i ličnih FB profila zaposlenih u Ženskom centru i Lari i slale obavještenja medijima sa kojima saradujemo, kako bi informacije dospjele do što većeg broja žena.

Takođe ne treba zaboraviti ni veliki broj žena koje su putem naše web stranice došle do informacija o vrstama podrške koje pružamo kao i o Javnim pozivima za (samo)uposlenje žena ranjivih kategorija, o čemu svjedoči i ova statistika o broju pregleda:

Za 2019.:

Za 2020.:

R3. Međuentitetska saradnja i razmjena iskustava ublažavaju stvaranje pozitivne atmosfere ka ekonomskom osnaživanju žena žrtava / preživjelih nasilja u porodici.

Zajednička saradnja i razmjena iskustava između organizacija, “Ženskog Centra Trebinje” i “CURE”, na isticanju potrebe za posebnim programima za žene žrtve porodičnog nasilja i promocija primjera dobre prakse koji smo mi ostvarili na tom polju u RS, doprinijela je stvaranju pozitivne klime u FBiH da žene žrtve nasilja u porodici budu uključene kao posebna kategorija u vladine programe s ciljem njihovog ekonomskog osnaživanja. Tako da su “CURE” uputile Federalnom ministarstvu rada set mjera koji uključuje prijedlog za uvođenje žena žrtava porodičnog nasilja u Javni poziv za uposlenje i samouposlenje ranjivih kategorija žena na nivou FBiH, a koji bi trebao da se uvrsti u Strategiju zapošljavanja FBiH 2021/2027. Ovoj aktivnosti su prethodile dvije konferencije tokom 2019. godine kao i “Pitchwise 2020” u septembru 2020. godine u organizaciji “CURE” a na kome je imala prezentaciju na gore navedene teme Ljiljana Čičković.

Tokom 2020. godine “Ženski Centar” Trebinje je izradio izvještaj o dobroj praksi na lokalnom i engleskom jeziku pod nazivom “Vodič kroz aktivnosti Ženskog Centra Trebinje i njenih partnera/saradnika do primjera dobre prakse u dijelu ekonomskog osnaživanja žena žrtava porodičnog nasilja u RS” koji je podjelio fondaciji “CURE” kao i fondaciji “Lara”.

Ovaj projekat je u potpunosti ispunio sva tri zacrtana rezultata i ostvario projektne ciljeve, čak i u situaciji gdje je bilo zaista teško raditi uslijed ograničavanja kretanja, ograničavanja rada (tj. samo rad od kuće) kao i okupljanja zbog pandemije virusa COVID-19 tokom 2020. godine. Mada je evidentno smanjen broj firmi u 2020. koje su iskazale interesovanje za uposlenje radnika tokom 2020. godine.

Kao pozitivne neočekivane promjene koje su proizašle iz ovog projekta navela bih već spomenuto povećanje broja korisnica ovog Javnog poziva za uposlenje i samouposlenje kao i novčanih sredstava, ali i produžetka roka za apliciranje za ta sredstva do utroška sredstava odnosno kraja te fiskalne godine.

Negativni efekat je što još uvijek žrtve porodičnog nasilja izbjegavaju da „nazovu stvari pravim imenom“ te se još uvijek radije prijavljuju pod drugim kategorijama (najčešće žene sa sela ili nezaposlena žena srednje životne dobi) za ostvarivanje prava na ova podsticajna sredstva. Smatramo da je važno nastaviti i dalje raditi sa njima jer stalno imamo crne brojke nasilja te ova pojava ispada da uopšte nije toliko prisutna u našem društvu odnosno porodici, koliko stvarno jeste!

Kao neočekivani rezultat navela bih uspostavljanje novog kanala komunikacije, koji naša organizacija uspostavlja na nivou cijele BiH preko SOS aplikacije za pametne telefone (iPhone i Android platforme). I ako nije proizašla kao ideja direktno iz ovog projekta, ali otežavanje komunikacije sa našim korisnicama je svakako uticalo na to da osmislimo kreativno i efikasno rješenje ovog problema! Naime naša organizacija je izradila aplikaciju koja je uključila 13 organizacija širom BiH, putem koje će žrtve porodičnog nasilja moći prijaviti nasilje, dobiti hitnu intervenciju za policiju (Panika taster), dobiti psihološku i pravnu pomoć kao i druge vidove podrške i informacije važne za ovu kategoriju žena.

**„Osnaživanje institucionalne podrške žrtvama rodno zasnovanog nasilja“
fondacija „Lara“ nosilac projekta koji je podržan od Kvinna till Kvinna**

U 2020. godini, „Ženski centar“ je zabilježio ukupno 208 intervencija, od čega njih 94 se odnosi na osobu od povjerenja. Tih 94 intervencije su pružene za ukupno 19 žena (tj. 15 žena i 2 djevojke), sa ukupno 42 djece (31 djevojčica i 11 dječaka) mahom iz Istočne Hercegovine. Intervencije su se odnosile na pružanje podrške posredovanja između žrtve i institucija (policije, tužilaštva, centara za socijalni rad, obrazovnih institucija, Zavoda za zapošljavanje, preduzetnika, ministarstava itd.) kao i pružanje podrške žrtvi u vidu fizičke pratnje i aktivnog sudjelovanja (tamo gdje je to bilo moguće) na određene sastanke/saslušanja/sudske procese u cilju zastupanja njenih interesa i pružanja direktne podrške i pomoći. Interesantno je napomenuti da smo u periodu od početka marta pa do jula mjeseca imali manji broj prijava nego u istom periodu predhodnih godina, što svakako vezujemo za negativni efekat uslijed pandemije virusom COVID-19 na žrtve porodičnog nasilja, kao i podatak da smo ove godine imali za nekih 10% povećan broj intervencija. Kod ovog projekta, monitoring rada policije u RS, najveći postignuti rezultat je uvođenje Instituta “osoba od povjerenja” kao pilot projekat, a koja je ušla u zakonodavni okvir u RS u maju 2020. godine.

“Ekonomsko osnaživanje žena žrtava porodičnog nasilja u Istočnoj Hercegovini”

Podržano od Udruženja građana „Nešto Više“ kroz projekat „Podrška izradi Gender akcionih planova (GAP) u šest lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini“ (2019-2020) koji podržava Ministarstvo vanjskih poslova Kraljevine Nizozemske

Žene žrtve nasilja u porodici su informisane o pristupu mogućnostima (samo) zapošljavanja u ciljanim područjima u Istočnoj Hercegovini kroz izradu i distribuciju informativnih letaka uz prezentaciju “Ženskog Centra” Trebinje, te ima otvoreno savjetovalište za ekonomsko osnaživanje žena ranjivih kategorija koje uključuje dijeljenje informacija o postojećim programima, pomoć kod izrade CV-ja i biznis plana, obuka za prvi intervju sa poslodavcem i pomoć kod prepoznavanja ličnih kompetencija.

„Stvaranje mreže za SOS aplikaciju” podržano od Trag fondacije

Stvorena je neformalna mreža od 13 organizacija za pružanje podrške žrtvama porodičnog nasilja preko SOS aplikacije i potpisan Sporazum o saradnji. Organizacije pružaoci usluga putem SOS aplikacije su: Fondacija „Ženski Centar“ Trebinje, Fondacija „Lara“ iz Bijeljine, Udruženje građana „Budućnost“ iz Modriče, „Ženski interaktivni ruralni centar“ iz Istočnog Sarajeva, Udruženje žena „Maja“ Kravica- Bratunac, „Inicijativa građanki/na Mostar“, Udruženje/Udruga socijalnih radnika SBK/KSB Travnik, Udruženje žena „LI-Woman“ iz Livna, Fondacija lokalne demokratije Sarajevo, Udruženje „Žene sa Une“ iz Bihaća, Fondacija „Udružene žene“ Banja Luka, Udruženje građana „Vive Žene“ Tuzla i „Centar ženskih prava“ iz Zenice.

“Konferencija umrežavanja i saradnje” podržano od TACSO

Održana online konferencija za 13 organizacija neformalne mreže i dogovoren Protokol i pravila o postupanju i korištenju SOS Aplikacije za podršku žrtvama nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini. SOS aplikaciju smo već uradili i uvezali u neformalnu mrežu 13 organizacija, gdje naša organizacija koordinira ovom mrežom.

**„Izrada SOS aplikacije za podršku žrtvama porodičnog nasilja u BiH“
podržano od Trag fondacije**

Tokom izvještajnog perioda izrađena je SOS aplikacija za pametne telefone (Android i iPhone platforme) koja u sebi sadrži:

- Stručna pomoć, savjetovanje i pružanje informacija. (chat)
- Vođenje dosijea svake osobe (kartona), kada je kontaktirala ta osoba, razlozi,... I na kraju dokazni materijal.
- Sve informacije sa kontaktima i adresama.
- Mapa povezana sa navigacijom.
- Konstantno praćenje telefona u slučaju „panik tastera“ sa imenom i prezimenom osobe i adresom lokacije na kojoj se nalazi (na osnovu toga operator obavještava najbližu policijsku stanicu da pošalje patrolu na tu lokaciju)
- Na toj aplikaciji biće istaknute informacije o pravima i mogućnostima zaštite žrtava i uputstva o postupanju u takvim situacijama.

“PROJEKAT RAZVOJ TRŽIŠNE POLJOPRIVREDE (FARMA II) za aktivnosti: Pružanje obuke, savjetodavnih usluga i tehničke podrške organizacijama proizvođača (OP) u poljoprivrednom sektoru”

podržano od Sweden/USAID FARMA II Project

Tokom izvještajnog perioda, vidljivo je da je Fondacija „Ženski Centar“ Trebinje ostvarila sve projektom planirane aktivnosti i rezultate. Ono što nam samo još u narednom periodu preostaje jeste organizovanje glavne sadnje dvogodišnjih sadnica smokve, koje ćemo organizovati na jesen uz veliki broj zvanica i medijsku pažnju gdje će svakako biti pozvani i predstavnici donatora i Sweden/USAID FARMA II projekta. Kao što je poznato, razlog odgađanja glavne sadnje je pandemija virusa COVID-19, zbog koje je bila zabrana izvođenja radova (tokom proljeća kada se radi i obavlja sama sadnja), zatim zabrana održavanja skupova i kada je bilo ograničavanje kretanja. Kako nismo dobili mogućnost produženja projekta (iako smo ga tražili), početkom jula 2020. godine uradili smo ekperimentalnu sadnju sadnica smokve, a za jesen 2020. godine smo dakle prolongirali glavnu sadnju, koju će pratiti planirana promocija. Ugalvnom, sve one radove koje smo bili onemogućeni sprovesti kao pripremu za proljetnju sadnju, sada sprovodimo kao pripremu za jesenju sadnju!

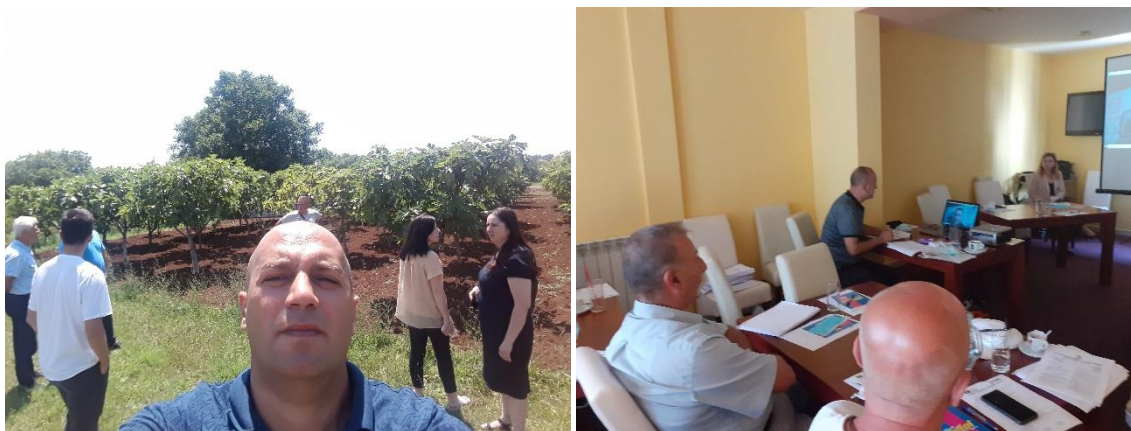
Inače, kada je sama Ugovorom definisana aktivnost u pitanju, naš tim od 4 ljudi (2 iz Ženskog centra i 2 iz PZ „Smokvice“) kako je i planirano, u drugoj polovini februara 2020. godine (od 21. do 23. 02. 2020. godine) je bio na studijskom putovanju u Rovinju, Republika Hrvatska, gdje su kroz intenzivnu četverodnevnu obuku dobili nova znanja o organskom uzgoju i preradi smokve.

U Rovinju smo imali priliku da dobijemo ne samo neophodno teoretsko znanje o tehnološkom procesu obrade organskih proizvoda smokve, već i da posjetimo par gazdinstava koji su nam i praktično demonstrirali tehnologiju proizvodnje. Tu smo imali priliku da degustiramo same finalne proizvode. Od smokve se može praviti oko 250 različitih proizvoda, tako da smo mi odlučili da prvobitno planirana 4 proizvoda (sušene smokve, džem od smokve, čaj od lista smokve i brašno od lista smokve) obogatimo sa dodatnih još desetak proizvoda (smokvenjaci, sirće od smokve, kaša od smokve, smokva sa orasima, smokva sa cimetom, smokva sa nanom, smokva sa đumbirom, smokva sa uljem od masline, smokva sa bademom i smokva sa medom) u neko dogledno vrijeme. Naravno, svi proizvodi će biti organski.

Nakon ove teoretske i praktične obuke našeg tima za trenere u Hrvatskoj, naš tim je organizovao četverodnevnu obuku za poljoprivrednike iz Istočne Hercegovine (od inicijalno planiranih 20, odazvalo se njih 22 proizvođača), kako bi im prenijeli novostečena znanja i vještine. Ovu obuku u Trebinju koja se održala krajem juna 2020. godine, direktno je pratio Profesor Željko Prgomet (koji je naš mentor) putem Skypea, jer zbog zatvaranja granice od strane Republike Hrvatske zbog Covid-19 pandemije, nije mogao lično prisustvovati.

Na kraju, osim ovih ključnih rezultata, želimo istaći i dodatne, neplanirane rezultate koji će u dodgledno vrijeme zaista biti vidljivi, a koji su rezultat ovog projekta:

- Broj prijavljenih proizvođača je preko 20 (njih 26 se inače prijavilo i u prvoj fazi bilo dio projekta, ali zbog bolesti i zbog nemogućnosti prisustva edukaciji zbog zatvaranja granice sa Hrvatskom, u konačnici prisustvovalo ih je 22 učesnika/ca na edukaciji u Trebinju;
- Gotovo svi prisutni su zainteresovani da nam budu kooperanti i da na organski način započnu sa uzgajanjem smokve;

- Zahvaljujući ovoj edukaciji, mi smo lakše došli do potencijalnih kooperanata koji će kako je dogovoreno dobiti preko IFAD-ovog projekata sufinansiranje u iznosu od 50% za prva ulaganja (nabavku dvogodišnjih sadnica, nabavku kolčića za sadnice, nabavku organskog đubriva i izradu analize tla zemljišta);
- Takođe, predstavnici Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS, koji su se uključili u program te bili prisutni jedan dan na ovoj našoj četverodnevnoj edukaciji u Trebinju, su motivisani brojem zainteresovanih poljoprivrednika za uzgoj smokve i samim Profesorom Prgometom kao vrsnim ekspertom, predložili da organizuju studijsko putovanje za cijelu grupu učesnika edukacije, a uz našu logistiku, u cilju obilaska plantaža i prerade mediteranskih kultura (smokve, masline, domaćeg i divljeg šipka) u Republiku Hrvatsku u najskorije vrijeme kada se za to steknu uslovi;

**„Izgradnja kapaciteta V“
podržano od Trag/OAK Fondacije**

Tokom izvještajnog perioda (2020.) naša Fondacija je sprvela ove aktivnosti koji su doveli I do ostvarenja djelimično ili upotpunosti planiranih rezultata:

A.1.Svakog drugog mjeseca održavani su sastanci multidisciplinarnog tima za suzbijanje nasilja u porodici u Istočnoj Hercegovini što je dovelo do u potpunosti ostvarenja rezultata:

R.1. Jačanje međusektorskog pristupa u obezbjeđivanju adekvatne, senzitivne i specijalizovane zaštite ženama žrtvama nasilja u porodici u Istočnoj Hercegovini.

Tokom 2020. održano je ukupno 36 statsnaka (po 6 u svakoj opštini) gdje su kreirane zajedničke akcije kompletnog tima u toj lokalnoj zajednici za svaku žrtvu. S obzirom da po uvedenim novinama u Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u RS, Opštine su dužne da obrazuju ove timove od subjekata zaštite i da sa njima koordiniraju, naša organizacija je pružila puno podršku implemtaciji i u vidu pružanja pomoći predstavnicima Opština u kreiranju protokola o postupanju u slučajevima nasilja u porodici.

A.2. Pružanje direktnih usluga žrtvama porodičnog nasilja: pravne pomoći i psiho-socijalno savjetovanja, kao i uvođenje novog programa: savjetovališta za ekonomsko osnaživanje žena žrtava porodičnog nasilja u Trebinju i u Bijeljini, doprinjelo je realizaciji cilja:

R.2. Žrtve porodičnog nasilja imaju kvalitetniju podršku u cilju prevazilaženja nasilja u porodici i njihovog ekonomskog osnaživanja.

Uz svoje redovne programe podrške na incijativu naše organizacije u regijama Istočna Hercegovina (Ženski centar Trebinje) i Bijeljinskoj regiji (partnerska organizacija Lara Bijeljina) uvele su iz pilot programa u svoj stalni program savjetovalište za ekonomsko osnaživanje žena žrtava porodičnog nasilja sa ciljem da ovoj kategoriji stanovništva pružimo maksimalnu podrku kod njenog uposlenja i samouposlenja. Ovo podrazumjeva informisanje o postojećim programima podrške za ovu kategoriju (od strane Vlade RS preko Javnog poziva koji raspisuje Zavod za zapošljavanje RS pa do drugih programa ako postoje), posredovanja kod poslodavaca u cilju njihovog lobiranja za korišćenje ovih programa kao i davanja im „šanse“. Naravno, tu je i

pomoć kod izrade biznis plana,CV kao i prvog razgovora sa poslodavcem i prepoznavanja ličnih kompetencija.

A.3.Kroz monitoring rada policije u RS prepoznata je i uveden kao pilot projekat Institut „osoba od povjerenja“ u RS i to u Bijeljini (nosilac inicijative Lara“) i Istočnoj Hercegovini (kao partner Ženski centar Trebinje) a što je svakako najveći rezultat ove aktivnosti posebno što je uvedena i u zakonodavni okvir RS od 01.05.2020..

A.4. U toku izvještajnog perioda pokrenuli smo istraživanje o femicidu u RS, koje je u završnoj fazi i biće dvojezično (na srpskom i engleskom jeziku). Ovo će biti prvo ovakvo istraživanje u BiH dok u regionu ovo istraživanje je urađeno u Srbiji i Hrvatskoj, u drugim državama Zapadnog Balkana nije.

A.5. Razvijanje socijalnog preduzetništva uključivao je cijeli spektar aktivnosti na polju uspostavljanja socijalne zadruge za plantažni organski uzgoj smokve koji smo proširili i na raštan. Tako da smo tokom 2020. godine posadili 5.000 sadnica raštana, postavili platenik sa sistemom za navodnjavanje kap po kap, završili sa čišćenjem , uređenjem i ograđivanjem oko cca 4 ha, kopanje rupa za sadnice, nabavku alata, nabavku solarnih panela za vodozahvat i navodnjavanje „kap po kap“ i nabvaka sistema za nadzor sa kamerama i senzorima. Uposlili smo jednu ženu iz reda ranjivih kategorija i jednog agronoma iz reda mladih. Zbog sezone kiše morali smo sadnju sadnica smokve ostaviti za proljetnju sadnju! Tako da rezultat vezan za ove aktivnosti ostvarili smo djelimično. Uspjeli smo da smokvarstvo nametnemo kao temu za razmišljanje za uzgoj na ovom području i već imamo preko 20 zainteresovanih potencijalnih kooperanata.

A.6. Tokom projektne godine sproveden je trening za strateško planiranje u Neumu koji je „iznjedrio“ Strateški plan Ženskog centra 2021./2025..